

UMOWA,

zawarta w dniu 23 lutego 1933 r. w Inspektoracie Pracy VII Okręgu w Krakowie, a ustalająca warunki pracy i płacy robotników rolnych na rok służbowy 1933/34 na obszarze województwa krakowskiego i powiatów: Brzozów, Kolbuszowa, Krosno, Łańcut, Nisko, Przeworsk, Rzeszów, Strzyżów, Tarnobrzeg i Jarosław województwa lwowskiego.

Umowa została zawarta w obecności Inspektora Pracy VII Okręgu, Franciszka Czarnackiego między Związkiem Ziemiaków, reprezentowanym przez pp. Froelicha Władysława, dr. Sczanieckiego Stefana, dr. Stubenvolla Henryka, Dunina Stanisława, Myczkowskiego Stefana z jednej strony i Związkiem Zawodowym Robotników Rolnych R. P., reprezentowanym przez pp.: poła Nowickiego Marjana i Ulatowskiego Stanisława oraz Związkiem Robotników Rolnych i Leśnych Zjednoczenia Zawodowego Polskiego, reprezentowanym przez p. Wojtunia Piotra z drugiej strony.

Art. 1.

Umowa niniejsza obowiązuje od dnia 1 kwietnia 1933 r. do dnia 31 marca 1934 r. i dotyczy z jednej strony wszystkich pracodawców rolnych, a z drugiej strony zatrudnionych przez nich ordynariuszy, a mianowicie: fernali, parobków, stróżów, pastuchów, poganiaczy, luzaków, dozorców gospodarczych, a to gumiennych, karbowych i polowych, rzemieślników folwarcznych, t. j. kowali i stelmachów, oraz stałych pracowników stajennych. Służba osobista pracodawcy, choćby pracująca do rywca na folwarkach, nie podlega niniejszej umowie.

Art. 2.

Umowa niniejsza stanowi w myśl ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. (Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 394) i z dnia 11 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 147) podstawę przy zawieraniu umów indywidualnych. Indywidualne umowy pracy, zawierające warunki dla pracownika mniej korzystne, niż warunki niniejszej umowy, ulegają z mocy wymienionych ustaw zastąpieniu przez warunki, określone niniejszą umową.

Art. 3.

Zatargi wynikłe na tle umowy o pracę pomiędzy pracodawcami a robotnikami rolnymi, regulu-

ją komisje rozjemcze, bądź sądy państwowe według kompetencji. Do czasu uzyskania właściwego orzeczenia lub wyroku nie wolno: 1) pracodawcy wstrzymać świadczeń, 2) pracownikowi przerywać pracy.

W wypadkach wyjątkowo ciężkiego przewinienia może pracodawca wstrzymać przed orzeczeniem lub wyrokiem świadczenia, w razie jednak wygrania sporu przez robotnika pracodawca winien wydać zaległe świadczenia wraz z dodatkiem miesięcznym w wysokości 3%.

Art. 4.

Pracodawca obowiązany jest wydać pracownikowi bezpłatnie książeczkę obrachunkową, zawierającą ilość wydanych mu ordynarji i pensji, oraz spis powierzonych mu inwentarzy. Książeczka obrachunkowa może służyć jako dowód dla Komisji Rozjemczej, stwierdzający ilość wydanych poborów.

Art. 5.

Umowa niniejsza nie uprawnia do obniżenia istniejących warunków wynagrodzenia, niż poniżej określone, dopuszczalną jest jednak zamiana poniżej określonych świadczeń na inne za obojętnym porozumieniem.

Art. 6.

Rok służbowy rozpoczyna się 1 kwietnia a kończy się 31 marca roku następnego. Obie strony obowiązują wypowiedzenie na piśmie indywidualnej umowy pracy przed upływem terminu jej wygaśnięcia, a najpóźniej do dnia 31 grudnia włącznie. Nietytułowa umowa pracy do dnia 31 grudnia włącznie przedłuża milcząco umowę indywidualną na rok następny. Uchylenie się przez którąkolwiek ze stron od przyjęcia wypowiedzenia umowy pracy — umowy tej nie przedłuża.

Rozwiązanie stosunku służbowego w ciągu roku może nastąpić na zasadzie orzeczeń Komisji Rozjemczej lub też wyroków sądów państwowych, działających według obowiązującego prawodawstwa i kompetencji.

Art. 7.

Zawarcie indywidualnej umowy z ordynariuszem nie może być uzależnione od trzymania przez niego posyłek.

Zony pracowników nie mogą być zmuszane do pracy. Dojenie krów i inne roboty mogą się odbywać na zasadzie osobnej umowy.

Stosunek wzajemny.

Art. 8.

Pracodawców oraz ich zastępców obowiązują grzeczne traktowanie pracowników i ściśle przestrzeganie umowy, a zwłaszcza regularne wypłacanie świadczeń i płac umową przewidzianych.

Pracowników obowiązują grzeczność wobec pracodawców i ich zastępców, ściśle przestrzeganie zawartych umów, pilne i sumienne spełnianie obowiązków, dążność do jak największej wydajności pracy i stosowanie się do wszystkich zarządzeń pracodawcy lub jego zastępcy, odnoszących się do wykonania obowiązków służbowych, oraz przestrzegania wszystkich przepisów porządkowych w obrębie folwarku, jakoteż dbałość i staranne obchodzenie się z powierzonym sobie inwentarzem żywym i martwym.

Czas pracy.

Art. 9.

Rozkład godzin pracy ustala się podług poniższej tabeli, przyczem fernali mają być zwalniani przed południem o 1/2 godziny wcześniej, aniżeli inne kategorie pracowników, a to dla koniecznego obrządku inwentarza.

Tabela czasu pracy.

Miesiąc	Praca do południa	Przerwa na świadczenie	Przerwa obiadowa	Praca po południu	Przerwa na podwieczerek
Styczeń	8—12	—	1½	1½ — 4.00	—
Luty	7½—12	—	1½	1½ — 5.00	—
Marzec	1—10 11—20 21—31	7—12	—	1½ — 5.30 1½ — 6.00 1½ — 6.30	—
Kwiecień	1—10 11—20 21—30	6—12	½	1½ — 6.40 1½ — 7.00 1½ — 7.20	—
Maj	1—10 11—20 21—31	6—12	½	1½ — 7.30 1½ — 7.50 1½ — 8.00	½
Czerwiec	1—10 11—20 21—30	6—12	½	2 — 8.20 2 — 8.20 2 — 8.30	½
Lipiec	1—10 11—20 21—31	6—12	½	2 — 8.30 2 — 8.20 2 — 8.00	½
Sierpień	1—10 11—20 21—31	6—12	½	2 — 7.50 2 — 7.30 2 — 7.00	½
Wrzesień	1—10 11—20 21—30	6—12	½	1½ — 6.40 1½ — 6.20 1½ — 6.00	—
Październik	1—10 11—20 21—31	7—12	—	1½ — 5.50 1½ — 5.20 1½ — 4.50	—
Listopad	7½—12	—	1½	1½ — 4.15	—
Grudzień	8—12	—	1½	1½ — 3.45	—

Przyjmuje się czas słoneczny z tem, że za początek pracy zrana i po południu uważa się wyjście z podwórza, a za koniec zejście z pola. Początek i koniec pracy zaznacza się sygnałem. O ile pole odległe jest o więcej niż 2 km od podwórza, robotnika należy zwolnić z pracy o 10 minut wcześniej w stosunku do każdego kilometra powyżej dwóch.

W razie pilnej potrzeby powyższy podział pracy może być zmieniony, jednak w ten sposób, aby ogólna ilość godzin pozostała ta sama.

Na żądanie pracodawcy w razie pilnej potrzeby pracownicy są obowiązani do pracy poza wyżej określonym czasem, lecz za osobnym wynagrodzeniem, po cenach za godzinę o 50% wyższych od przeciętnego pełnego zarobku godzinowego odnośnej kategorii robotników. Samowolne i nieuzasadnione opuszczanie roboty podczas godzin pracy, jak i samowolne spóźnianie się do pracy jest niedozwolone i powoduje potrącenia w stosunku procentowym, jak za godziny nadliczbowe.

Powyższy rozkład pracy nie obowiązuje w stosunku do pastuchów, stróżów nocnych i dozorców, o ile wykonywane przez nich roboty nie przekraczają ich zwykłych obowiązków.

Art. 10.

Obrządek inwentarza odbywa się poza godzinami pracy bez specjalnej dopłaty. Budzenie i wstawanie do obrządku inwentarza oraz naszykowanie wozów i narzędzi powinno mieć miejsce nie wcześniej, niż o 2 godziny przed rozpoczęciem pracy. Obrok, siano i t. p. karm dla inwentarza mają być przygotowane uprzednio w godzinach pracy w miejscach na to wyznaczonych.

Kolejne dyżury przy inwentarzu w nocy lub w dni świąteczne obowiązują wszystkich formali bez specjalnej dopłaty. Pastuch, jak również kolejno stale pracownicy stażenne są wolni od pracy co trzeci dzień świąteczny (niedziele i święta) i na ten czas zastępuje się ich przez innych na ten cel wyznaczonych pracowników.

Praca w dni świąteczne może być wykonywana li tylko za obopólną zgodą i na warunkach o 100% wyższych od płacy w dni powszednie.

U w a g a: Strony przyjęły do wiadomości wyjaśnienie Okręgowego Inspektora Pracy, że jako prace, które winne być w razie potrzeby wykonywane w dni świąteczne, rozumie się nieodzowne prace, spowodowane wypadkami nagłymi, losowymi, atmosferycznymi.

Stróż nocni mają codziennie wolny czas do zakończenia robót przedpołudniowych, a w miesiącach: listopadzie, grudniu, styczniu i lutym z wyjątkiem pory obiadowej aż do rozpoczęcia stróżowania, następnie mogą zaś być zatrudnieni przy robotach koło inwentarza, w domu i t. p. Jeżeli stróż nocny w miesiącach letnich stróżuje w porze obiadowej, wówczas otrzymuje później czas wolny równy przerwie obiadowej. W miesiącach od 1 października do 31 marca stróż nocny otrzymuje od pracodawcy kożuch lub inne odpowiednie ciepłe okrycie na czas warty.

Stróż przylapany na spaniu podczas pełnienia obowiązków stróżowania może być karany za pierwszym razem grzywną w wysokości 3 kg żyta, za drugim razem grzywną w wysokości 6 kg żyta, za trzecim razem wydalaniem.

Warunki wynagrodzenia.

Art. 11.

Ordynarjusz pobiera płacę w gotówce i ordynarje, przewidzianą dla poszczególnych powiatów lub ich części i dla poszczególnych kategorii w artykule 14-tym niniejszej umowy.

Wypłatę gotówkową uskutecznia się zdoła kwartalnie, lub za obopólnym porozumieniem miesięcznie, nie później jak w 7 dni po danym terminie. Ordynarję wydaje się zgóry i to w pierwszych dwóch tygodniach każdego kwartału. W wypadku spóźnienia z wydaniem ordynarji dłużej niż 1 miesiąc, nie spowodowanego wypadkami losowymi — otrzymuje ordynarjusz za każdy miesiąc zwłoki 3% w zbożu jako odszkodowanie, z wyjątkiem 2-go kwartału, w którym winna być wydana conajmniej połowa przypadającej ordynarji w terminie.

Art. 12.

W skład ordynarji wejdzie 3 q pszenicy, 6 q żyta, reszta w zbożu jadalnym z wyłączeniem owsa. Zboże wydawane na ordynarję musi być dobre, zdrowe i dobrze oczyszczone. W majątkach podkarpackich i innych, w których pszenicy się nie produkuje, obowiązuje stosunek 2 q pszenicy.

Art. 13.

Mielenie zboża odbywa się na koszt pracodawcy, w młynie przez pracodawcę wskazanym, przyczem nie więcej niż połowa ordynarji może być zmielona na pytel.

Wzmacnianie za pokrycie rzeczywistego kosztu przemiału może pracodawca wydać pracownikowi 10% tej ilości zboża, jaka miałaby zostać oddaną do przemiału.

U w a g a: Strony przyjęły do wiadomości wyjaśnienie Okręgowego Inspektora Pracy, iż ustalony w art. 13 warunek mielenia otrzymanego zboża na koszt pracodawcy rozumie się, jako dotyczący wszystkich robotników objętych umową.

Art. 14.

Obowiązujące wynagrodzenie w stosunku rocznym wynosi:

- I. Powiat Bochnia za wyjątkiem okręgu Wisnicz sąd.
- „ Kraków za wyjątkiem okręgu Podgórze sąd i Skawina sąd.
- „ Łańcut, okręg całego powiatu.
- „ Przeworsk, okręg całego powiatu.
- „ Brzesko, okręg całego powiatu.
- „ Chrzanów, okręg Krzeszowice sąd.
- „ Mielec, okręg Mielec sąd.
- „ Rzeszów, okręgi Rzeszów sąd i Tyczyn sąd.
- „ Strzyżów, okręg Strzyżów sąd.
- „ Tarnów, okręg Tarnów sąd.
- „ Tarnobrzeg, okręg całego powiatu.

Ordynarja 12½ q i pensja zł 136.

- II. Powiat Biała, okręg całego powiatu.
- „ Jasło, okręgi Brzostek sąd i Jasło sąd.
- „ Brzozów, okręg całego powiatu.
- „ Chrzanów, okręg Chrzanów sąd.
- „ Dąbrowa, okręg całego powiatu.
- „ Myślenice, okręg Dobczyce sąd.
- „ Strzyżów, okręg Fryszak sąd.
- „ Rzeszów, okręg Głogów sąd.
- „ Krosno, okręg Krosno sąd.
- „ Nisko, okręg całego powiatu.
- „ Kraków, okręgi Podgórze sąd i Skawina sąd.
- „ Mielec, okręg Radomyśl Wielki sąd.
- „ Ropczyce, okręgi Ropczyce sąd, Dębica sąd na południe od linii kolejowej.
- „ Tarnów, okręg Tuchów sąd.
- „ Wądogoście, okręg całego powiatu.
- „ Bochnia, okręg Wiśnicz sąd.
- „ Żywiec, okręg całego powiatu, z wyjątkiem okręgu Sucha sąd.

Ordynarja 12 q i pensja zł 120.

- III. Powiat Ropczyce, okręgi Pilzno sąd i Dębica sąd na północ od linii kolejowej.
- „ Krosno, okręg Dukla sąd.
- „ Chrzanów, okręg Jaworzno sąd.
- „ Kolbuszowa, okręg całego powiatu.
- „ Limanowa, okręg całego powiatu.
- „ Jarosław, okręg całego powiatu.
- „ Myślenice, cały powiat za wyjątkiem okręgu Dobczyce sąd.
- „ Nowy Sącz, okręg całego powiatu.
- „ Jasło, okręg Zmiągrod sąd.
- „ Gorlice, okręg całego powiatu.
- „ Żywiec, okręg Sucha sąd.
- „ Tarnów — Ciężkowice sąd.
- „ Nowy Targ, cały powiat.

Ordynarja 11 q i pensja zł 116.

Art. 15.

Stelmasi i niekwalifikowani rzemieślnicy otrzymują conajmniej o 2 q ordynarji więcej, przyczem zwiększa się o 1 q ilość pszenicy i o 1 q ilość żyta, oraz wyższą o 50% pensję, aniżeli ordynarjusz. Natomiast kwalifikowani rzemieślnicy, wykazujący się przepisaniem dowodem uzdolnienia, otrzymują o 3 q ordynarji więcej, przyczem zwiększa się o 1½ q ilość pszenicy i o 1½ q ilość żyta, oraz wyższą o 100% pensję, aniżeli ordynarjusz.

Art. 16.

Polowi i karbowi otrzymują taką ordynarję, jak fornale, przewidzianą dla danej kategorii powiatów oraz pensję: polowi o 25%, a karbowi o 50% więcej, niż fornale.

Art. 17.

Luzacy (poganiacze, mastalerze i t. p.), żonaci lub posiadający rodzinę na wyłącznym swoim utrzymaniu, otrzymują o 1 q ordynarji i pensji o zł 10 mniej, niż fornale, nieżonaci zaś otrzymują tylko 50% świadczeń w naturze i gotówce fornale.

Luzak nie jest obowiązany do obrządku inwentarza z wyjątkiem wypadków zastępsłwa chorego fornale.

Art. 18.

Zależnie od umowy przy godzeniu ordynarjusz otrzymuje bądź 0.20 ha pola należycie wynawożonego pod ziemniaki, bądź gotowe ziemniaki, licząc za 1 ar pola 1 i 1/4 q ziemniaków zdrowych i bez ziemi. Ponadto pracownicy otrzymują 0.036 ha (100 sążni) pola obrobionego i wynawożonego w pobliżu domu pod ogrodowiznę.

Utrzymanie inwentarza.

Art. 19.

Ordynarjusz może trzymać na oborze dworskiej 1 krowę z przychowkiem do 2-ch miesięcy. O ile ordynarjusz ugodzony został bez prawa trzymania krowy, otrzymywać będzie mleko niezbierane w ciągu 6 miesięcy zimowych po 1½ litra, zaś w ciągu 6 miesięcy letnich po 2½ litra mleka dziennie.

Rzemieślnicy mogą trzymać 2 krowy z przychowkiem do 2-ch miesięcy. O ile rzemieślnik został ugodzony bez prawa trzymania drugiej krowy, otrzymuje w ciągu 6 miesięcy zimowych po 1½ litra, zaś w ciągu 6 miesięcy letnich po 2½ litra mleka dziennie. W razie zaś zakazu przez pracodawcę trzymania 2-ch krow otrzymuje rzemieślnik w ciągu 6 miesięcy zimowych po 3 litry, a w ciągu 6 miesięcy letnich po 5 litrów mleka dziennie.

W wypadkach trzymania przez pracownika 1 krowy otrzymuje on na okres zapuszczenia krowy i to raz do roku 100 litrów mleka niezbieranego.

Wprowadzenie do dworskiej obory nowej sztuki bydła nie może nastąpić bez uprzedniego zezwolenia pracodawcy lub jego zastępcy, a to dla uniknięcia zawleczenia zarazy.

W wypadku trzymania krowy przez ordynarjusza — pracodawca daje latem bezpłatne utrzymanie na wystarczającym pastwisku, takim, jakie dla bydła dworskiego, z wyjątkiem sztucznych pastwisk. W razie braku odpowiedniego pastwiska należy wydawać dostateczną ilość zielonej paszy.

Na zimę wydaje się na każdą krowę 6 q gotowych ziemniaków, lub 9 q buraków, albo też 12 q liści buraków cukrowych, należycie zakonserwowanych, albo 12 q dołowanych wyłoków, lub 15 litrów wywaru dziennie na krowę. Poza to 8 kg siewki i plew zbożowych dziennie na krowę oraz potrzebne plewy dla trzody chlewnej.

Trzymanie kur jest dozwolone, trzymanie zaś gęsi, kaczek, gołębi i królików uzależnia się od zgody pracodawcy.

Opał i światło.

Art. 20.

Ordynarjusz otrzymuje opał w stosunku rocznym w ilości 20 q węgla i 3 m. przestrzennne suchego drzewa szczapowego, wydawany miesiecznie zgóry. Wzmacnian za węgiel może być wydawane drzewo w stosunku za 2½ q węgla 1 m. przestrzennego drzewa szczapowego, względnie 1½ m. przestrzennego trzebieży.

Ponadto pracownik otrzymuje dla oświetlenia naftę w ilości 12 litrów na okres 6 miesięcy zimowych i 4 litry na okres 6 miesięcy letnich.

Mieszkanie pracowników.

Art. 21.

Ordynarjusz otrzymuje mieszkanie składające się conajmniej z 1 izby z podłogą oraz komory. Izby winny być wyłokowane, a conajmniej dokładnie wylepione, ze szczelnymi drzwiami i oknami na zawiasach. W oknach mają być całe szyby, a w razie stłuczenia się szyb pracownik jest obowiązany wstawić je w ciągu dwóch tygodni. Wapna do bielenia dostarcza pracodawca 2 razy do roku, w ogólnej ilości 15 kg na mieszkanie. Mieszkania mają być ze szczelnym dachem; tam, gdzie dachy są popsute, muszą być naprawione w ciągu miesięcy letnich. W majątkach, gdzie woda zacieka do piwnic i mieszkań pracowników, winne być one zabezpieczone w ciągu lata od wody napływowej.

Pracodawcy winni dbać, aby otoczenie mieszkań pracowników było higieniczne. Obowiązuje wybrukowanie dostępu do studzien, oraz zastąpienie zgnilych cembrzyn nowymi, lub też zastąpienie pracownikom w inny sposób zdrowej i czystej wody do picia. Zbiorniki na nawóz nie mogą się znajdować w bliższej odległości, aniżeli 20 m od mieszkań służbowych, pracownicy mają składać nawóz ze swoich chlewni w przeznaczonym na to miejscu. W pobliżu mieszkań mają się znajdować zasłonięte ustępy w dostatecznej ilości, które pracownicy obowiązani są utrzymywać w porządku i czystości. Gdzie jest odpowiednie pomieszczenie w dotychczasowych budynkach lub w nowo budowanych mieszkanich, winna być urządzona łaźnia. W innych majątkach, o ile istnieje możliwość, pracodawcy są obowiązani do urządzenia kąpieli.

Pracownicy są obowiązani utrzymywać mieszkania i otoczenie w porządku; trzymanie inwentarza w mieszkaniu jest stanowczo wzbronione. Sublokatorów nie wolno przyjmować bez zgody pracodawcy, któremu przy wprowadzeniu się ma być zameldowany skład rodziny pracownika.

Art. 22.

Pracownik otrzymuje pomieszczenie na ziemniaki, pomieszczenie dla bydła we wspólnej czeladnej oborze, lub w specjalnie przeznaczonym na to budynku, oraz pomieszczenie dla dwóch sztuk dorosłych trzody chlewnej i pomieszczenie na opał. Nado to miarę potrzeby słomę do siennejków, na ściółkę i na przykrycie okopowizny.

Stałe pracownice stażenne.

Art. 23.

Obowiązujące wynagrodzenie w stosunku rocznym wynosi:

- I. Powiat Bochnia za wyjątkiem okręgu Wisnicz sąd.
- „ Kraków, za wyjątkiem okręgów Podgórze sąd i Skawina sąd.
- „ Łańcut, okręg całego powiatu.
- „ Przeworsk, okręg całego powiatu.
- „ Brzesko, okręg całego powiatu.
- „ Chrzanów, okręg Krzeszowice sąd.
- „ Mielec, okręg Mielec sąd.
- „ Rzeszów, okręgi Rzeszów sąd i Tyczyn sąd.
- „ Strzyżów, okręg Strzyżów sąd.
- „ Tarnów, okręg Tarnów sąd.
- „ Tarnobrzeg, okręg całego powiatu.

Ordynarja 9 q (w tem 2 q pszenicy) i pensja zł 116.

II. Powiat Biela, okręg całego powiatu.

- „ Jasio, okręg całego powiatu.
- „ Brzozów, okręg całego powiatu.
- „ Chrzanów, okręg Chrzanów sąd i Jaworzno sąd.
- „ Dąbrowa, okręg całego powiatu.
- „ Myślenice, okręg całego powiatu.
- „ Strzyżów, okręg Fryszak sąd.
- „ Rzeszów, okręg Głogów sąd.
- „ Krosno, okręg całego powiatu.
- „ Nisko, okręg całego powiatu.
- „ Kraków, okręg Podgórze sąd i Skawina sąd.
- „ Mielec, okręg Radomyśl Wielki sąd.
- „ Ropczyce, okręg całego powiatu.
- „ Tarnów, okręg Tuchów sąd.
- „ Wadowice, okręg całego powiatu.
- „ Bochnia, okręg Wiśnicz sąd.
- „ Żywiec, okręg całego powiatu.
- „ Kolbuszowa, okręg Kolbuszowa sąd.
- „ Limanowa, okręg Limanowa sąd.
- „ Jarosław, cały powiat za wyjątkiem okręgu Sieniawa sąd.
- „ Nowy Sącz, cały powiat za wyjątkiem okręgu Grybów sąd.

Ordynarja 8 q (w tem 2 q pszenicy) i pensja zł 112.

III. Powiat Gorlice, okręg całego powiatu.

- „ Nowy Sącz, okręg Grybów sąd.
- „ Tarnów, okręg Ciekowice sąd.
- „ Limanowa, okręg Mszana Dolna sąd.
- „ Nowy Targ, okręg całego powiatu.
- „ Jarosław, okręg Sieniawa sąd.
- „ Kolbuszowa, okręg Sokółów sąd.

Ordynarja 7 q (w tem 1½ q pszenicy) i pensja zł 108.

Nadto stałe pracownice stajenne mają prawo trzymania 1 krowy lub otrzymywać 1½ litra mleka niezbiernego dziennie. Poza tem stałe pracownice stajenne otrzymują 0.15 ha pola wynawożonego pod ziemiaki i 0.027 ha (czyli 75 sążni) pola pod ogrodowizną, tudzież 15 q węgla i 3 m przestrzenne drzewa szczapowego. W razie zamiany opału ma zastosowanie przepis art. 20 niniejszej umowy.

Furmanki.

Art. 24.

Pracownicy otrzymują w razie potrzeby:

1) a) zbiorową furmankę do jednego z najbliższych młynów i z młyna,
b) do zwózki w dni powszednie swoich produktów rolnych, wyprodukowanych w tymże folwarku,

c) po księdza z chrztem, ślubem i pogrzebem.

2) Jedną furmankę na miesiąc w dzień świąteczny, wybrany przez pracowników do najbliższego miasta, względnie stacji kolejowej, o ile odległość tejże wynosi więcej, niż 2 km.

Fornalowi jadącemu w interesie pracowników furmanką w dni powszednie czy też świąteczne, nie należy się żadne dodatkowe wynagrodzenie, jak również za kolejne wyjazdy w dni świąteczne po lekarza, do kościoła i t. p.

Wyjazdy noszące wyraźnie charakter wyjazdów prywatnych pracodawcy, poza godzinami pracy, winny być wynagradzane jako praca poza godzinami służbowymi, a więc o 50%, a w dni świąteczne o 100% wyżej.

Art. 25.

Pracownikowi wyslanemu w drogę poza obręb majątku w interesie pracodawcy na dłużej jak pół dnia, należy się odpowiednio utrzymanie w naturze lub strawnie za każdą pełną dobę zł 2.20, zaś jeżeli wyjazd trwa krócej niż całą dobę 50 gr za śniadanie, 70 gr za wiecezerzę, a zł 1 za obiad, nadto w razie konieczności noclegu należy się pracownikowi zwrot rzeczowych wydatków skutkiem najęcia noclegu. W drodze goziny pracy nie obowiązują.

Urlopy.

Art. 26.

Pracownik otrzymuje w ciągu roku na żądanie 12 dni płatnego urlopu w dni nieświęteczne. Wybór dni urlopu odbywa się w porozumieniu z pracodawcą lub jego zastępcą. Poza tem odchodzącemu robotnikowi należy się 6 dni wolnych od pracy na wyszukanie posady, bez potrącenia świadczeń.

Sianie nawozów sztucznych.

Art. 27.

Robotnicy zatrudnieni przy sianiu nawozów sztucznych, otrzymują przy sianiu ręcznym 40 gr, a przy sianiu maszynowym 30 gr od 1 ha, oraz worki dla ochrony odzieży, zaś przy sianiu azotniaku i wapna okulary na oczy. Do tych ostatnich prac nie można używać pracowników młodocianych nie mających skończonych 18 lat.

Zapomogi na wypadek śmierci.

Art. 28.

Na wypadek śmierci pracownika otrzymują jego żona i dzieci przez pół roku wolne mieszkanie, a wynagrodzenie gotówkowe i wszelkie świadczenia pobierane przez ordynarjusza za 1 kwartał. O ile ziemiaki zostaną zasadzone przed śmiercią pracownika, zbiór ich przypada na bliskość rodziny zmarłego.

Wdowy względnie wdowcy po pracownikach, zatrudnionych w warsztatach rolnych i nie podlegających obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek choroby otrzymują w razie śmierci pracownika zasiłek pogrzebowy w kwocie zł 45, zaś w razie śmierci żony pracownika zł 40.

Ubezpieczenia.

Art. 29.

Oplaty ubezpieczeniowe mają być uskutecz-niane zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Art. 30.

Do czasu wprowadzenia ustawowego ubezpieczenia na starość pracodawcom nie wolno przy końcu roku służbowego wręczać terminalek tym ordynarjuszom, którzy przepracowali na dobro pracodawcy lub danego gospodarstwa 25 lat i stracili całkowitą lub częściową zdolność do pracy z tytułu starości. Powyższy okres 25 lat liczy się dla ordynarjuszy od ukończenia 18 roku życia. Tytułem do zwolnienia tych ordynarjuszy nie może być niezdolność do pracy, lecz przewinięcia służbowe. Ordynarjusze objęci tym artykułem obowiązani są do wykonywania swych obowiązków w granicach swej zdolności do pracy, pomimo przepracowanych 25 lat. W wypadku stwierdzonej zupełnej niezdolności do pracy z powodu starości, pracownik nie jest obowiązany do pracy i w tym wypadku świadczenia jego mogą być obniżone, jednak nie niżej niż do połowy świadczeń ordynarjusza. Udowodnienie zupełnej niezdolności do pracy lub jej zmniejszenia ciąży na pracowniku.

Art. 31.

Rezerwistom powołanym na ćwiczenia lub w razie mobilizacji wydaje się świadczenia zgodnie z obowiązującymi w tej mierze ustawami i nie uważa się tego za przerwę w pracy (do art. 30 niniejszej umowy).

Inwalidzi.

Art. 32.

Inwalidzi pracujący również skutecznie jak pracownicy z normalną zdolnością do pracy, pobierają równe z nimi wynagrodzenie tak w gotówce, jak i w naturze. Inwalidzi ze zmniejszoną zdolnością do pracy pobierają odpowiednio niższe wynagrodzenie.

Kraków, dnia 23 lutego 1933 r.

Przewodniczący
Okręgowy Inspektor Pracy:
(—) F. Czarniecki.

Za Związek Ziemian:
(—) Dr. Stefan Szczaniecki,
(—) Władysław Froelich.

Za Związek Zawodowy Robotników Rolnych:
(—) Stan. Ulatowski,
(—) M. Nowicki.

Za Związek Robotników Rolnych i Leśnych
Zjednoczenia Zawodowego Polskiego:
(—) Piotr Wojtuń.